



II. FELADATLAP

CSAPAT NEVE: _____	
IRÁNYÍTÓ TANÁR:	
CSAPATTAGOK:	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ:

2015. február 27.



I. FELADATSOR

A Kilimandzsáró keleti oldalán lakó dsaggák banyánákat, hétféle babot, eleusinét, batátákat és dohányt természetnek, de sem kukoricát, sem pedig cukornádat nem. A hegyi rétek marháik eltartására nem elégségesek; e tekintetben legalább részben, a környéken levő síkságok füvére szorulnak. Csaknem mindennap látni őket, amint hosszú vonalakban, három óra járásnyira szállanak le a síkságra és azután fejükön nagy fücsomókkal térnek ismét haza. Két teljes napon át maradtunk meg ezen helyen; volt tehát időnk vadászatra. Rendes szokás szerint Teleki gróf és magam különböző irányban indultunk el e nemes szórakozásra, hogy annál nagyobb területet járhassunk be. Eközben azonban aránylag kevés és ugyancsak félénk vadat, főképpen vízi bakokat, Bubalis caamákat és kvaggákat láthattunk. Ezen kívül a térhely a vadászatra nagyon alkalmatlan is volt, mert mindenféle fedezet hiányzott. Teleki gróf első nap egy Bubalis caamán kívül egyebet nem is hozott, ezt a zsákmányt is 300 lépésnyi távolságból megejtett szerencsés lövésének köszönhette. Magam kvaggákat üldöztem, amivel kapcsolatban orrszarvúakkal is volt egy kis találkozásom. A kvaggák rendkívül kíváncsiak és még egészen nyílt térségen is gyakran 200-300 lépésnyi távolságra várják be a vadászt. Ez esetben is szép, kövér zebrakanca lakolt életével kíváncsiságáért. Éppen hozzá akartunk fogni az állat szétदारabolásához, amidőn a messzeségben két orrszarvú tűnt fel. Nyilvánvalóan a lövés zavarta ki nyugalmukból, ezért haragjukban, nagy kört írva le, nyargaltak keresztül a síkságon. Bár valami 400 lépésnyire voltak, amint bennünket kiszimatoltak, hirtelen egyet fordultak, és a versenyló sebességével rohantak felénk. Ez időben az ilyen látvány még néger kíséretemre nézve, a leggyorsabb menekülésre volt a jeladás; ez megtörtént most is egy magányos, meglehetősen távoli fácska felé. Midőn meggyőződünk, hogy a két orrszarvú csakugyan minket vett célba, az első pillanatban magam is oda vonzódtam; de amint beláttam, hogy a védő fát még idejében elérnem teljesen lehetetlenség, e gondolatot már keletkezésekor elejtettem; egyébként azonban a közelben sehol egy fücsomó nem volt, amely legalább morális szalmaszálul szolgálhatott volna. Még azon védelmet is, amelyet az elejtett zebra nyújtott volna, három kísérőm a maga számára már lefoglalta, a kalandot tehát szemtől szembe nézve, kellett megállanom. Hogy jobban célozhassak, az elefántra való puskát kézben tartva, letérdepeltem és vártam a felém rohanó szörnyeteget, erősen el voltam tökéelve, hogy csak akkor lövök, ha biztos leszek benne, hogy golyóm halált okoz. Erre azonban

bölcs diákok

5. ORSZÁGOS SZINTŰ VETÉLKEDŐ



sokáig nem nyílt alkalmam. Az állatok óriási koponyája az otromba, de gyors futás közben folytonosan ide-oda ingott és eltakarta a vállakat, az egyedüli pontot, ahová céloznom szabadott. Mindig közelebb és közelebb jött a pár, folytonosan növekedett a veszély és én mindig csak a nagy koponyát láttam puskám csöve előtt. Így történt meg, hogy csak akkor sütöttem el fegyveremet, midőn a két orrszarvú közül az első alig volt 8–10 lépésnyire. A nehéz, 10 drachma puskaportól röpített golyó ereje azonban még az ilyen kolosszus rohamát is meg tudta törni.

Láttam, amint az állat az első percben összerogyott; de a másik percben már ismét talpon volt. Lövésem nem terítette ugyan le, de haragját lehütötte, mert most társától kísérve, félrefordult. Még két ízben tett úgy, mintha el akarna esni és én azt hittem, hogy több lövésre már nincs szükség, de csalódtam, az orrszarvú változatlan gyorsasággal szaladt és bár sokáig üldöztük, mégis elmenekült.

(Teleki Sámuel gróf felfedező útja Kelet-Afrika egyenlítői vidékein 1887–1888-ban)

1. Olvassátok el a fenti művet, mely megtalálható az alábbi linken:

http://mek.oszk.hu/04900/04915/html/teleki_samuel0000.html , majd válaszoljatok a kérdésekre:

5 pont

- a. Ki a fenti útleírás szerzője?
- b. Honnan indult felfedezőútvárá Teleki karavánja?
- c. Mennyi ideig tartott a karaván felfedezőútvárá?
- d. Nevezetek meg öt afrikai törzset/népcsoportot/etnikumot, akikkel Teleki Sámuel találkozott afrikai útvárá során.
- e. Hogyan nevezik angol nyelvterületeken a Kilimandzsárót?

2. Miért nem elégségesek a marhák eltartására a Kilimandzsáró hegyi rétei? Nevezetek meg legalább két gyakori növényfajt ezen területről, illetve egy környezeti tényezőt, mely befolyásolja a flórát!

4 pont

bölcs diákok

5. ORSZÁGOS SZINTŰ VETÉLKEDŐ



3. Sikrült-e Teleki grófnak feljutni a Kilimandzsáró legmagasabb csúcsára? Indokold válaszod!
2 pont
4. Mi a *Bubalis caama* és a *kvagga*?
2 pont
5. a. Melyik volt az első puska, és milyen célt szolgált? Hányadik századra tehető az “igazi” puskák megjelenése?
3 pont
b. Hány és milyen fegyvert használt Teleki az expedíció során?
3 pont
6. Mi a *drachma* jelentése, és mi az értéke?
1 pont
7. Szervezzetek egy expedíciót a Kilimandzsáróra csapatotoknak! Erre a célra használjátok fel a Microsoft Publisher programot, és szórólap formájába nyomtassátok ki, majd postázzátok. A szórólapnak tartalmaznia kell az expedíció minden mozzanatát: időpontokat, szállítási vagy utazási eszközöket, állomáshelyeket, felszereléseket, útvonaltervet, kitűzött célt és egy hozzávetőleges költségvetést.
10 pont
8. Van-e valamilyen összefüggés Teleki Sámuel, az utazó és a marosvásárhelyi Teleki Téka között? Indokoljátok választokat!
2 pont
9. Az I. számú melléklet a Teleki család családfájának egy részletét tartalmazza. Azonosítsátok a kérdőjeles személyeket, és töltsétek ki a nevük helyén található négyzetek adatait! Az ábrát kétszázszoros nagyításban lehet jól olvasni. Nyomtassátok ki az A3-as méretű mellékletet, kézzel írjátok be a válaszokat, majd postázzátok!
9 pont
10. Soroljátok fel legalább négy olyan biológiai vagy földrajzi felfedezést, amely a Teleki Sámuel nevéhez kapcsolódik (róla nevezték el, vagy ő adott neki nevet)!
4 pont



II. FELADATSOR

[JÚN.] 10-ÉN még Liverpoolban mulattunk. Délután 4 órakor kimentünk szekérrel a Railway, vagyis Gőzszekér-úthoz. A gőzszekér az emberi észnek triumphusa. Amint a Gőzszekér-út kezdetéhez jutottunk, egy széles hosszú hall alatt állott 10 omnibuszforma szekér egymásba láncolva. Nem képzelheti az ember, miképpen mehessen ezen nagy és hosszú machina magától. Legelöl állott a gőzszekér, magas kemencés kéményével és hozzákapcsolva a több szekerek egymás végtiben láncsal. Mindenik szekérben négy kanapé van 16 személyre és a kocsi tetején kettőre. Mintegy 130-[an] ültünk fel a szekérbe, én felül maradtam, hogy szabadobban láthassak. Mihelyt minden utazó elhelyeztette magát, megcsendült a harang, az első szekéren a gőz süvölteni kezdett, s egy fél minutum alatt minden szekér kerekei peregni kezdettek. Amint a boltozatok alatt mentünk, nagyon meglepő volt a gőz süvöltése és ezen tíz egymásba fűzött szekerek kerekei pergése. A kerekek mindenütt vaspántokon mennek. Majd egy mértföldnyi út az elején egészen kősziklák közt van vágva, azután ahol völgy van ott magasán fel van emelve, úgy hogy az egész út Liverpooltól Manchesterig csupa egyenes linea. Néhol hidak mennek el az út felett, meg másutt alatta vizek és csatornák folynak. Nem tudja az ember, ha ezen óriási munkán, a temérdek költségen bámuljon-e vagy a gőzszekér repülésin, mely oly sebesen pereg, hogy amint földre néz az ember, lehetetlen megkülönböztetni a tárgyakot. A gőzszekér ezen 30 1/2 angol mértföldnyi utat (6 német mértföld) közönségesen egy óra alatt teszi meg, s néha 57 s 58 minuta alatt is, a madár ennél sebesebben nem repülhet. Megérkeztünk Manchesterbe, s mivel a coach innen mindjárt indult, Altrincham, Newcastle [-under-Lyme], Stone, Stafford, Brewood, Wolverhampton, Birmingham felé indulunk. Egész éjjel fútt a hideg szél, s vert az eső az out-side-on.

(Bölöni Farkas Sándor: Utazás Nyugat-Európában)

1. Bölöni Farkas Sándor és gróf Széchenyi István ugyanabban a korban voltak utazó magyarok a nagyvilágban. Mindketten jártak Angliában, mindkettejüket lenyűgözte az ott látott nagymértékű

bölcs diákok



5. ORSZÁGOS SZINTŰ VETÉLKEDŐ

fejlődés. Keressetek Bölöni írásában három olyan újdonságot, amelyet Széchenyi megvalósított Magyarországon. (A teljes mű, amelyből a fenti szövegrészlet származik, a következő linken található: <http://mek.oszk.hu/00600/00619/00619.htm> .)

6 pont

2. a. Ki, mikor és milyen céllal fedezte fel a gőszekert? **3 pont**
b. Írjátok le röviden (max. 600 karakter terjedelemben) a gőszekér szerkezetét és működési elvét! **5 pont**
3. a. Véleményetek szerint mi lehetett a fenti szövegrészletben említett gőszekér? **1 pont**
b. Mekkora sebessége volt annak a gőszekérnek, amelyen Bölöni Farkas utazott? Gyorsabb lehetett-e a sebessége a fecske repülési sebességénél? Hát a galambénál? **3 pont**
c. Maradt-e még hely a gőszekéren, amelyen a szerző utazott? Válaszotokat bizonyítsátok matematikailag! **2 pont**
4. A gőszekér feltalálása, az ipari forradalom kezdetének éve.
 - a. Milyen energiaátalakítást végeztek a gőzgépek? **1 pont**
 - b. Nevezzétek meg a gőzgépnek legalább egy előnyét! **1 pont**
 - c. Hogyan keletkezhet gőz égés nélkül? **1 pont**
5. Mi az omnibusz? **1 pont**
6. Soroljátok fel négy olyan magyar személyt, akik utazásaik során hazájuk dicsőségére kutattak, írtak, és mindig hazatértek, illetve végső úticéljuk a hazatérés volt. Indokoljátok mindegyik utazó estében, hogy miért neveznétek az illetőt Nagy Magyarnak? (Figyelem: a négy utazó eltérő kontinenseken kellett járjon!) **8 pont**
7. Találjátok meg a betűhálóban annak a 10 helységnek a nevét, amelyet Bölöni Farkas Sándor az útinapló szerint utazása során meglátogatott! **5 pont**

bölcs diákok

5. ORSZÁGOS SZINTŰ VETÉLKEDŐ

B	L	O	C	H	N	A	G	S	Y	B	D	L	O	H
U	O	C	O	T	M	B	I	T	E	U	E	K	L	E
D	E	T	T	A	T	S	A	R	G	C	B	A	O	G
A	P	S	S	O	M	I	E	A	A	H	U	F	O	N
L	E	I	K	A	G	N	M	S	P	G	O	L	P	O
E	F	A	N	C	N	A	O	S	S	A	M	A	R	N
Z	A	P	S	H	U	T	H	B	O	R	O	S	E	A
S	N	Z	E	A	H	R	U	U	R	E	N	Z	V	L
S	T	U	R	R	R	R	A	R	O	S	D	T	I	I
Ü	A	N	T	L	G	A	L	G	N	T	A	A	L	M
R	O	T	T	E	R	D	A	M	W	O	R	D	S	X
B	S		Y	R	A	H	I	M	Ü	N	C	H	E	N
N	E	S	S	O	I	T	A	K	D	I	R	O	E	O
O	S	L	O	I	R	V	P	I	C	P	I	P	A	C
E	B	A	R	K	A	K	D	R	O	F	M	A	T	S

8. Bölöni londoni látogatásának első állomásai között említi a királyi parkok egyikét, a Hyde Parkot. A London egyik legnagyobb parkjaként közismert Hyde Park legismertebb része a *Speakers' Corner* (Szónokok Sarka), ahol bárki szabadon elmondhatja véleményét, gondolatait a nagyközönségnek. Legyetek ti is szónokok a Hyde Park-ban, tartsatok rövid beszédet az utazás karakterépítő jellegéről. Írjátok meg a felolvasásra szánt beszédet maximum 1000 karakter terjedelemben!

8 pont

FORMAI KÖVETELMÉNYEK¹ BETARTÁSA

10 pont

¹ A megoldások első oldala a feladatlap első, a megjelölt adatokkal kitöltött oldala. Kérjük, a megoldásokat az egyes feladatsorokban megadott szövegrészletek, valamint a feladatok szövege *nélkül*, a megadott sorrendet megőrizve küldjék be (ez utóbbi kérés nem vonatkozik az olyan feladatok megoldásaira, melyeket külön lapra kell elkészíteni). A szövegformázásra vonatkozó követelmények a következők: **betűtípus** Times New Roman, **betűméret** 12 pt, **igazítás** sorkizárt, **behúzás típusa** első sor, **értéke** 1,25 cm.

Széki gróf Teleki nemzetség - családfa részlet

